

Pactes enverinats

No podem fer-ho tot a la nostra manera. No som una illa enmig del món

Avishai Margalit és un filòsof i catedràtic de l'Institut d'Estudis Avançats de la Universitat de Princeton i catedràtic emèrit de filosofia de la Universitat Hebrea de Jerusalem. El 2011 va ser convidat al CCCB per parlar dins el marc del cicle *Crisi*. D'aquella xerrada, publicada per la col·lecció *Breus* (<http://www.cccb.org/en/multimedia?tm=716&tupu=9718>), n'hem extret catorze reflexions.

Foto: Bellmon

1. Un pacte és un acord, un terme mig entre dues opcions, i l'esperit i la cultura del pacte van esdevenir una virtut quan va sorgir la democràcia lliberal. El pacte s'esmenta gairebé sempre conjuntament amb la tolerància, com si fossin dues coses complementàries, que sempre han d'anar juntes. Ara bé, tant en el cas de la tolerància com en el del pacte, podem plantejar-nos algunes preguntes: per què hem de tolerar idees o nocions que detestem profundament? Per què hem de tolerar actes o comportaments que ens semblen repugnants?
2. Potser som tolerants per indiferència, és a dir, quan el tema no ens importa. Però quan es tracta de qüestions que sí que ens importen, per què hem de tolerar quelcom que ens repugna, en lloc d'intentar aturar-ho si és al nostre abast?
3. Un règim que es fonamenta en el plantejament del pitjor cas possible, és a dir, en la idea hobbesiana que la política només es justifica perquè impedeix la guerra civil, no és un bon règim.
4. Els filòsofs han parlat molt de la guerra justa o injusta. [...] És a dir, van ser els primers a plantejar d'una manera seriosa i sistemàtica la qüestió de quan una guerra està justificada i quan no ho està. En canvi, encara no s'ha tractat seriosament la qüestió de quan està justificada una pau. Estava justificat que els suecs no s'involucressin contra l'Alemanya nazi en la Segona Guerra Mundial? Tenien dret a mantenir-se neutrals? La qüestió de la pau justa també és important, almenys per a mi. No tota pau està justificada, tot i que hem de donar una gran importància a la pau.

- 5.** L'ètica, és a dir, l'actitud que regeix les nostres relacions denses, hauria d'abastar les relacions amb els éssers humans en general. Molta gent pensa que un estat que es preocupa pel seu poble a expenses d'altres pobles pot fer el que sigui, encara que sigui immoral (per exemple, vendre armes destructives o arribar a tractes moralment inacceptables), sempre que sigui per defensar la seva nació.
- 6.** Un pacte en fals és aquell que es fa a expenses d'un tercer, d'un grup de gent que ens és aliena, que ens és distant, però que igualment es trobarà afectada per allò que acordem.
- 7.** Un dels exemples més pertorbadors és el següent: podem dir que la Constitució nord-americana es basava en un pacte enverinat? No hi ha dubte que la Constitució nord-americana no hauria vist mai la llum si els estats del Nord i els del Sud no haguessin fet un pacte per mantenir l'esclavatge. És a dir, la Constitució nord-americana es va fonamentar en una avinença sobre una institució cruel i inhumana com és l'esclavatge.
- 8.** La pregunta que sempre ens hauríem de fer, tant en relació amb els altres com amb nosaltres mateixos, no és quines normes, quins valors i quines aspiracions tenim, sinó quina mena d'acords estem disposats a tolerar, quina mena de concessions fem.
- 9.** Sempre estem fent pactes sobre una cosa o una altra, perquè no podem fer-ho tot a la nostra manera. No som una illa enmig del món. Vivim amb altres persones, que tenen interessos i desitjos diferents dels nostres.
- 10.** Avui dia estem obligats políticament, i no només moralment, a relacionar-nos amb el món en el seu conjunt. Les distàncies s'han escurçat. El concepte de distància, com el de globalització, són ja tòpics, però també són la realitat. I en aquesta realitat, no només és immoral, sinó també perillós, no pensar en el món en conjunt.
- 11.** Ara bé, la moral hauria d'ocupar un lloc i hauria de tenir, i el tindrà, un paper molt més important en les relacions internacionals.
- 12.** Darrerament, amb aquesta gran onada que està sacsejant el món, ja s'està veient que els assumptes que més preocupen el món, sobretot a Europa i Estats Units, haurien de considerar-se tant des del punt de vista internacional com des del punt de vista moral. Per exemple, la immigració és el problema més greu que se'ns planteja avui dia, i cal enfocar-lo d'una manera seriosa.
- 13.** Crec que ens hem d'implicar *seriosament* en el debat públic en termes morals i ètics, perquè el món desenvolupat només tindrà futur si es preocupa per aquell altre món en el qual no volem pensar, el món d'aquells que «no ens importen» o d'aquells que «només serveixen per produir mà d'obra i productes barats». Aquest món i aquestes persones no desapareixeran, i per això és imperatiu polític i moral considerar també els aspectes morals de la qüestió, cosa que al meu entendre no s'ha fet en els darrers cent anys.
- 14.** Hem d'abastar grups més grans, hem de prendre'ns els greuges de les poblacions d'altres països com si fossin el nostre propi problema, i hem d'utilitzar més àmpliament la nostra imaginació moral.

PACTES
ENVERINATS

Breus

Avishai Margalit

AM
CCCB

Pactes enverinats (<http://www.cccb.org/en/multimedia/publications/pactes-enverinats-rotten->

compromises/41927)

© Avishai Margalit

© de la traducció al català: Zoraida de Torres Burgos

© Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 2012